ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 23ης Οκτωβρίου 2003 *

Στην υπόθεση C-408/01,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Hoge Raad der Nederlanden (Κάτω Χώρες) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Adidas-Salomon AG, πρώην Adidas AG,

Adidas Benelux BV

και

Fitnessworld Trading Ltd,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 2, της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-P. Puissochet, πρόεδρο τμήματος, C. Gulmann (εισηγητή), F. Macken, N. Colneric και J. N. Cunha Rodrigues, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs
γραμματέας: M. -F. Contet, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— οι Adidas Salomon AG και Adidas Benelux BV, εκπροσωπούμενες από τον C. Gielen, advocaat,

— η Fitnessworld Trading Ltd, εκπροσωπούμενη από τους J. J. Brinkhof και D. J. G. Visser, advocaten,

— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την H. G. Sevenster,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την G. J. A. Amodeo, επικουρούμενη από τον M. Tappin, barrister,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους H. M. H. Speyart και N. B. Rasmussen,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις των Adidas Salomon AG και Adidas Benelux BV, εκπροσωπούμενων από τον C. Gielen, της Fitnessworld Trading Ltd, εκπροσωπούμενης από τον D. J. G. Visser, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενης από τον K. Manji, επικουρούμενο από τον M. Tappin, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον N. B. Rasmussen, επικουρούμενο από τον F. Tuytschaever, advocaat, κατά τη συνεδρίαση της 3ης Απριλίου 2003,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 10ης Ιουλίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2001, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Οκτωβρίου 2001, το Hoge Raad der Nederlanden έθεσε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 2, της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1, στο εξής: οδηγία).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, των Adidas-Salomon AG και Adidas Benelux BV και, αφετέρου, της Fitnessworld Trading Ltd (στο εξής: Fitnessworld) σχετικά με την εμπορία αθλητικών ενδυμάτων από τη Fitnessworld.

Το νομικό πλαίσιο

3 Το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας ορίζει:

«1. Το καταχωρισμένο σήμα παρέχει στον δικαιούχο αποκλειστικό δικαίωμα. Ο δικαιούχος δικαιούται να απαγορεύει σε κάθε τρίτο να χρησιμοποιεί στις συναλλαγές, χωρίς τη συγκατάθεσή του:

α) σημείο πανομοιότυπο με το σήμα για προϊόντα ή υπηρεσίες πανομοιότυπες με εκείνες για τις οποίες το σήμα έχει καταχωριστεί,

β) σημείο για το οποίο, λόγω της ταυτότητας ή της ομοιότητάς του με το σήμα και της ταυτότητας ή της ομοιότητας των προϊόντων ή των υπηρεσιών που καλύπτονται από το σήμα και το σημείο, υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης του κοινού, συμπεριλαμβανομένου και του κινδύνου συσχέτισης του σημείου με το σήμα.

2. Ένα κράτος μέλος μπορεί επίσης να προβλέπει ότι ο δικαιούχος δικαιούται να απαγορεύει σε κάθε τρίτο να χρησιμοποιεί στις συναλλαγές, χωρίς τη συγκατάθεσή του, σημείο πανομοιότυπο ή παρόμοιο με το σήμα, για προϊόντα ή υπηρεσίες μη παρόμοιες με εκείνες για τις οποίες το σήμα έχει καταχωριστεί, εάν αυτό χαίρει φήμης μέσα στο κράτος μέλος και η χρησιμοποίηση του σημείου, χωρίς νόμιμη αιτία, θα απέφερε, αχρεωστήτως, όφελος από τον διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη του σήματος ή θα ήταν βλαπτική για τον εν λόγω διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη.»

4 Το άρθρο 13, Α, σημείο 1, στοιχεία b και c, του ενιαίου νόμου Μπενελούξ περί σημάτων, με το οποίο επιδιώκεται να μεταφερθεί στη νομοθεσία της Μπενελούξ το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας, ορίζει:

«Τηρουμένου του κοινού δικαίου περί αστικής ευθύνης, το αποκλειστικό δικαίωμα επί του σήματος παρέχει στον δικαιούχο του σήματος τη δυνατότητα να εναντιωθεί:

[...]

b) σε κάθε χρησιμοποίηση, στις συναλλαγές, του σήματος ή παρόμοιου σημείου για τα προϊόντα για τα οποία το σήμα έχει καταχωριστεί ή για παρόμοια προϊόντα, όταν υπάρχει κίνδυνος το κοινό να συσχετίσει το σημείο με το σήμα·

c) σε οποιαδήποτε, στις συναλλαγές και χωρίς νόμιμη αιτία, χρησιμοποίηση ενός σήματος το οποίο χαίρει φήμης στο εσωτερικό του εδάφους της Μπενελούξ ή παρόμοιου σημείου για προϊόντα μη παρόμοια με εκείνα για τα οποία έχει καταχωριστεί το σήμα, όταν η χρησιμοποίηση του σημείου αυτού θα απέφερε, κατά μη προσήκοντα τρόπο, όφελος από τον διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη του σήματος ή θα ήταν βλαπτική για τον εν λόγω διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη.»

Η διαφορά της κύριας δίκης

5 Η Adidas-Salomon AG, εταιρία εγκατεστημένη στη Γερμανία, είναι δικαιούχος ενός εικονιστικού σήματος που έχει καταχωριστεί στο Γραφείο Σημάτων Μπενελούξ για ορισμένα είδη ενδυμάτων. Το σήμα αυτό αποτελείται από ένα σχέδιο με τρεις

παράλληλες κάθετες λωρίδες, που έχουν χτυπητά χρώματα και ίδιο πλάτος και εκτείνονται σε όλο το μήκος του πλάγιου μέρους του ενδύματος. Το σχέδιο μπορεί να παραλλάσσεται σε διάφορα μεγέθη και διάφορους συνδυασμούς χρωμάτων, αρκεί πάντοτε να υπάρχει αντίθεση με το βασικό χρώμα του ενδύματος.

6 Αποκλειστική άδεια εκμεταλλεύσεως του σήματος στην Μπενελούξ έχει χορηγηθεί στην Adidas Benelux BV, εταιρία εγκατεστημένη στις Κάτω Χώρες.

7 Η Fitnessworld, εταιρία εγκατεστημένη στο Ηνωμένο Βασίλειο, εμπορεύεται αθλητικά ενδύματα επί των οποίων αναγράφεται η ονομασία Perfetto. Ορισμένα από τα ενδύματα αυτά έχουν ένα σχέδιο με δύο παράλληλες λωρίδες ίσου πλάτους, οι οποίες δημιουργούν αντίθεση με το κύριο χρώμα και βρίσκονται στις πλαϊνές ραφές του ενδύματος.

8 Στο Hoge Raad der Nederlanden έφθασε μια διαφορά μεταξύ, αφενός, των Adidas-Salomon AG και Adidas Benelux BV (συλλήβδην στο εξής: Adidas) και, αφετέρου, της Fitnessworld σχετικά με την εμπορία από τη Fitnessworld ενδυμάτων Perfetto στις Κάτω Χώρες.

9 Η Adidas ισχυρίζεται ότι αυτή η εμπορία ενδυμάτων που έχουν δύο λωρίδες δημιουργεί κίνδυνο συγχύσεως του κοινού, καθόσον το κοινό μπορεί να συσχετίσει τα πιο πάνω ενδύματα με αθλητικά ενδύματα υπό το σήμα Adidas τα οποία έχουν τρεις λωρίδες. Έτσι, η Fitnessworld αντλεί όφελος από τη φήμη του σήματος Adidas. Κατά τον τρόπο αυτόν, μπορεί να θιγεί η αποκλειστικότητα του σήματος αυτού.

10 Το Hoge Raad εκτιμά ότι πρέπει να καθοριστεί αν η γενομένη στο άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας καθώς και στο άρθρο 13, Α, σημείο 1, στοιχείο c, του ενιαίου νόμου Μπενελούξ περί σημάτων μνεία μη παρόμοιων προϊόντων ή υπηρεσιών πρέπει να ερμηνευθεί ως περιορισμός, δηλαδή υπό την έννοια ότι οι σχετικοί κανόνες δεν έχουν εφαρμογή όταν ένα σημείο χρησιμοποιείται για παρόμοια προϊόντα ή

υπηρεσίες, ή αν η μνεία αυτή έχει ως σκοπό μόνο να υπογραμμίσει ότι οι κανόνες αυτοί έχουν εφαρμογή και όταν δεν είναι παρόμοια τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες, οπότε οι εν λόγω κανόνες δεν περιορίζονται στις περιπτώσεις που το σημείο χρησιμοποιείται για παρόμοια προϊόντα.

11 Στην περίπτωση που το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας έχει εφαρμογή όταν ένα σημείο χρησιμοποιείται για παρόμοια προϊόντα, το Hoge Raad διερωτάται, αφενός, αν το εφαρμοστέο κριτήριο είναι άλλο από τη σύγχυση για την καταγωγή του προϊόντος και, αφετέρου, αν το γεγονός ότι το ενδιαφερόμενο κοινό εκλαμβάνει το σημείο μόνον ως διακοσμητικό στοιχείο ασκεί επιρροή για την αξιολόγηση της καταστάσεως.

12 Στο πλαίσιο αυτό, το Hoge Raad der Nederlanden αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να θέσει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) α) Πρέπει το άρθρο 5, παράγραφος 2, της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ [...] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, κατ' εφαρμογήν εθνικού νόμου ο οποίος μετέφερε τη διάταξη αυτή στο εσωτερικό δίκαιο, ο δικαιούχος σήματος το οποίο χαίρει φήμης στο σχετικό κράτος δύναται να εναντιωθεί και στη χρήση του σήματος αυτού ή παρόμοιου σημείου, κατά τον τρόπο και υπό τις συνθήκες που περιγράφει η διάταξη αυτή, για προϊόντα ή υπηρεσίες *πανομοιότυπα ή παρόμοια* με εκείνα για τα οποία καταχωρίστηκε το σήμα;

β) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ερώτημα 1.α: πρέπει, όταν πρόκειται για εθνικό νόμο που μετέφερε στο εσωτερικό δίκαιο τη διάταξη του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 89/104, ο "κίνδυνος συγχύσεως" κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο κίνδυνος αυτός υφίσταται όταν ένα άλλο πρόσωπο από τον δικαιούχο ενός σήματος το οποίο χαίρει φήμης χρησιμοποιεί το σήμα αυτό ή παρόμοιο σημείο, κατά τον τρόπο και υπό τις συνθήκες που περιγράφει το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, για προϊόντα ή υπηρεσίες *πανομοιότυπα ή παρόμοια* με εκείνα για τα οποία καταχωρίστηκε το σήμα;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα 1α:

α) Στην περίπτωση αυτή, πρέπει το παρόμοιο του σήματος και του σημείου να αξιολογηθεί βάσει άλλου κριτηρίου από εκείνο της συγχύσεως όσον αφορά την (άμεση ή έμμεση) προέλευση, και αν ναι, βάσει ποιου κριτηρίου;

β) Αν στην περίπτωση αυτή το σημείο που βάλλεται λόγω του ότι φέρεται ότι προσβάλλει το σήμα εκλαμβάνεται από το ενδιαφερόμενο κοινό μόνον ως διακοσμητικό στοιχείο, ποια είναι η σημασία που τούτο έχει για το ζήτημα αν το σήμα και το σημείο είναι παρόμοια;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

Επί του στοιχείου α' του πρώτου ερωτήματος

13 Το στοιχείο α' του πρώτου ερωτήματος περιλαμβάνει το ερώτημα αν, παρά το γεγονός ότι το το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας αφορά ρητώς μόνον τη χρησιμοποίηση ενός σημείου από τρίτον για μη παρόμοια προϊόντα ή μη παρόμοιες υπηρεσίες, η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφήνει στα κράτη μέλη την εξουσία να προβλέψουν ειδική προστασία του χαίροντος φήμης καταχωρισμένου σήματος όταν το μεταγενέστερο σήμα ή σημείο που είναι πανομοιότυπο ή παρόμοιο με το καταχωρισμένο σήμα προορίζεται να χρησιμοποιηθεί ή χρησιμοποιείται για προϊόντα ή υπηρεσίες που είναι πανομοιότυπα ή παρόμοια με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που καλύπτει το καταχωρισμένο σήμα.

14 Μετά την πρωτοκόλληση της αποφάσεως περί παραπομπής, το Δικαστήριο, στην απόφασή του της 9ης Ιανουαρίου 2003, C-292/00, Davidoff (Συλλογή 2003, σ. I-389), έδωσε καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό.

15 Λαμβανομένης υπόψη της ερμηνείας αυτής και προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση για τη λύση της διαφοράς της κύριας δίκης, το στοιχείο α' του πρώτου ερωτήματος πρέπει να νοηθεί υπό την έννοια ότι με αυτό ζητείται και να διευκρινιστεί αν ένα κράτος μέλος, όταν ασκεί τη δυνατότητα επιλογής που παρέχεται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, οφείλει να χορηγήσει την περί ης πρόκειται ειδική προστασία σε περίπτωση χρησιμοποιήσεως από τρίτον μεταγενέστερου σήματος ή σημείου, που είναι πανομοιότυπο ή παρόμοιο με το καταχωρισμένο φημισμένο σήμα, τόσο για μη παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες όσο και για προϊόντα ή υπηρεσίες πανομοιότυπα ή παρόμοια με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που καλύπτει το καταχωρισμένο σήμα.

16 Η Adidas και η Επιτροπή ισχυρίζονται ότι, στο σημείο αυτό, πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση. Η Επιτροπή θεωρεί ότι τέτοια απάντηση συνάγεται αναγκαστικά από τη σκέψη 25 της προαναφερθείσας αποφάσεως Davidoff.

17 Αντιθέτως, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου προτείνει να δοθεί αρνητική απάντηση. Ένα κράτος μέλος είναι ελεύθερο να θεσπίσει διατάξεις που περιορίζονται στο ευκρινές κείμενο του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, δηλαδή στα μη παρόμοια προϊόντα ή στις μη παρόμοιες υπηρεσίες. Δεν οφείλει να χορηγήσει την ίδια προστασία και για πανομοιότυπα ή παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες. Εν πάση περιπτώσει, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ισχυρίζεται ότι των εθνικών δικαστηρίων έργο είναι η ερμηνεία μιας διατάξεως για τη μεταφορά του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας όσον αφορά το ζήτημα ποια προστασία ένα κράτος μέλος θέλησε να παράσχει στους δικαιούχους φημισμένων σημάτων.

18 Εν προκειμένω, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, όταν ένα κράτος μέλος ασκεί τη δυνατότητα επιλογής που του παρέχεται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, οφείλει να παράσχει στους δικαιούχους φημισμένων σημάτων προστασία σύμφωνη με τη διάταξη αυτή.

19 Στην προαναφερθείσα απόφαση Davidoff (σκέψεις 24 και 25), το Δικαστήριο, προς στήριξη της ερμηνείας του, σημείωσε ότι, λαμβανομένων υπόψη του γενικού πνεύματος και των στόχων του συστήματος στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, στο άρθρο αυτό δεν μπορεί να δοθεί ερμηνεία που θα είχε ως συνέπεια να παρέχεται μικρότερη προστασία των φημισμένων σημάτων στην περίπτωση χρησιμοποιήσεως ενός σημείου για πανομοιότυπα ή παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες από ό,τι στην περίπτωση χρησιμοποιήσεως ενός σημείου για μη παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο διαπίστωσε με άλλα λόγια ότι το φημισμένο σήμα πρέπει, στην περίπτωση χρησιμοποιήσεως ενός σημείου για πανομοιότυπα ή παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες, να προστατεύεται τουλάχιστον στην ίδια έκταση όπως στην περίπτωση χρησιμοποιήσεως ενός σημείου για μη παρόμοια προϊόντα ή μη παρόμοιες υπηρεσίες.

20 Λαμβανομένων υπόψη των διαπιστώσεων αυτών, το κράτος μέλος, αν μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, οφείλει να παράσχει στα πανομοιότυπα ή παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες προστασία τουλάχιστον στην ίδια έκταση με εκείνη που παρέχει στα μη παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες. Έτσι, η δυνατότητα επιλογής του κράτους μέλους αφορά αυτήν ταύτη την παροχή ενισχυμένης προστασίας στα φημισμένα σήματα, αλλά όχι τις καταστάσεις που καλύπτονται από την προστασία αυτή όταν το κράτος μέλος την παρέχει.

21 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, όταν εφαρμόζει το εθνικό δίκαιο, και ιδίως τις διατάξεις ενός εθνικού νόμου που εκδόθηκε ειδικά για τη μεταφορά μιας οδηγίας, το εθνικό δικαστήριο οφείλει να ερμηνεύει το δίκαιο της ημεδαπής, στο μέτρο του δυνατού, υπό το φως του κειμένου και του σκοπού της οδηγίας (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 10ης Απριλίου 1984, 14/83, Von Colson και Kamann, Συλλογή 1984, σ. 1891, σκέψη 26, και 79/83, Harz, Συλλογή 1984, σ. 1921, σκέψη 26, καθώς και της 22ας Σεπτεμβρίου 1998, C-185/97, Coote, Συλλογή 1998, σ. I-5199, σκέψη 18).

22 Κατά συνέπεια, στο στοιχείο α' του πρώτου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ένα κράτος μέλος, όταν ασκεί τη δυνατότητα επιλογής που παρέχεται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, οφείλει να παράσχει την περί ης πρόκειται ειδική προστασία σε περίπτωση χρησιμοποιήσεως από τρίτον μεταγενέστερου

σήματος ή σημείου, που είναι πανομοιότυπο ή παρόμοιο με το καταχωρισμένο φημισμένο σήμα, τόσο για μη παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες όσο και για προϊόντα ή υπηρεσίες που είναι πανομοιότυπα ή παρόμοια με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που καλύπτει το καταχωρισμένο σήμα.

Επί του στοιχείου β΄ του πρώτου ερωτήματος

23 Εφόσον το στοιχείο β΄ του πρώτου ερωτήματος τέθηκε μόνο σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο στοιχείο α΄ του πρώτου ερωτήματος, παρέλκει να δοθεί η απάντηση σε αυτό.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

Επί του στοιχείου α΄ του δευτέρου ερωτήματος

24 Με το στοιχείο α΄ του δευτέρου ερωτήματός του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν η προστασία που παρέχεται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας εξαρτάται από τη διαπίστωση τέτοιου βαθμού ομοιότητας μεταξύ του φημισμένου σήματος και του σημείου ώστε να υφίσταται κίνδυνος συγχύσεώς τους από το ενδιαφερόμενο κοινό.

25 Η Adidas θεωρεί ότι δεν είναι αναγκαία η διαπίστωση κινδύνου συγχύσεως. Είναι αρκετό να διαπιστώσει το εθνικό δικαστήριο κίνδυνο συσχετίσεως βάσει οπτικής, ακουστικής ή εννοιολογικής ομοιότητας μεταξύ του φημισμένου σήματος και του σημείου. Και η Επιτροπή θεωρεί ότι αρκεί κίνδυνος συσχετίσεως.

26 Αντιθέτως, η Fitnessworld υποστηρίζει ότι η ομοιότητα μεταξύ του σήματος και του σημείου πρέπει να είναι τέτοια που να μπορεί να προκαλέσει σύγχυση στο ενδιαφερόμενο κοινό, λαμβανομένων υπόψη των οπτικών, ακουστικών και εννοιολογικών ομοιοτήτων.

27 Εν προκειμένω, πρέπει να υπομνησθεί ευθύς εξ αρχής ότι, αντιθέτως προς το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας, το οποίο έχει εφαρμογή μόνον όταν για το ενδιαφερόμενο κοινό υφίσταται κίνδυνος συγχύσεως, το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας καθιερώνει υπέρ των φημισμένων σημάτων προστασία της οποίας η παροχή δεν απαιτεί την ύπαρξη τέτοιου κινδύνου. Συγκεκριμένα, η τελευταία διάταξη έχει εφαρμογή σε καταστάσεις όπου η ειδική προϋπόθεση της προστασίας συνίσταται στη χωρίς νόμιμη αιτία χρησιμοποίηση του επίμαχου σημείου ώστε να αντλείται, κατά μη προσήκοντα τρόπο, όφελος από τον διακριτικό χαρακτήρα ή από τη φήμη του σήματος ή να θίγεται ο εν λόγω διακριτικός χαρακτήρας ή η φήμη (βλ. την απόφαση της 22ας Ιουνίου 2000, C-425/98, Marca Mode, Συλλογή 2000, σ. I-4861, σκέψεις 34 και 36).

28 Ειδικότερα, η κατά το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας προϋπόθεση ομοιότητας μεταξύ του σήματος και του σημείου προϋποθέτει την ύπαρξη στοιχείων οπτικής, ακουστικής ή εννοιολογικής ομοιότητας (βλ., όσον αφορά το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας, τις αποφάσεις της 11ης Νοεμβρίου 1997, C-251/95, SABEL, Συλλογή 1997, σ. I-6191, σκέψη 23 προς το τέλος της αποφάσεως, και της 22ας Ιουνίου 1999, C-342/97, Lloyd Schuhfabrik Meyer, Συλλογή 1999, σ. I-3819, σκέψεις 25 και 27 προς το τέλος της αποφάσεως).

29 Οι κατά το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας προσβολές, όταν λαμβάνουν χώρα, αποτελούν τη συνέπεια κάποιου βαθμού ομοιότητας μεταξύ του σήματος και του σημείου, λόγω του οποίου βαθμού το ενδιαφερόμενο κοινό φέρνει κοντά το σημείο με το σήμα, δηλαδή τα συνδέει μεταξύ τους, ακόμη και αν δεν τα συγχέει (βλ., στο ίδιο πνεύμα, την απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 1999, C-375/97, General Motors, Συλλογή 1999, σ. I-5421, σκέψη 23).

30 Η ύπαρξη τέτοιου συνδέσμου πρέπει, όπως όταν υπάρχει κίνδυνος συγχύσεως στο πλαίσιο του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας, να εκτιμάται συνολικώς, λαμβανομένων υπόψη όλων των παραγόντων που ασκούν επιρροή στη συγκεκριμένη περίπτωση (βλ., για τον κίνδυνο συγχύσεως, τις προαναφερθείσες αποφάσεις SABEL, σκέψη 22, και Marca Mode, σκέψη 40).

31 Κατά συνέπεια, στο στοιχείο α' του δευτέρου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η προστασία που παρέχεται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας δεν εξαρτάται από τη διαπίστωση τέτοιου βαθμού ομοιότητας μεταξύ του φημισμένου σήματος και του σημείου ώστε να υφίσταται κίνδυνος συγχύσεώς τους από το ενδιαφερόμενο κοινό. Είναι αρκετό ο βαθμός ομοιότητας μεταξύ του φημισμένου σήματος και του σημείου να έχει ως αποτέλεσμα το ενδιαφερόμενο κοινό να συνδέσει το σημείο με το σήμα.

Επί του στοιχείου β' του δευτέρου ερωτήματος

32 Με το στοιχείο β' του δευτέρου ερωτήματός του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία ποια επιρροή ασκεί στο ζήτημα της ομοιότητας μεταξύ του φημισμένου σήματος και του σημείου η από το εθνικό δικαστήριο πραγματική εκτίμηση ότι το ενδιαφερόμενο κοινό εκλαμβάνει το επίμαχο σημείο μόνον ως διακοσμητικό στοιχείο.

Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

33 Η Adidas θεωρεί ότι το γεγονός ότι ένα σημείο χρησιμοποιείται ή εκλαμβάνεται ως διακοσμητικό στοιχείο δεν ασκεί επιρροή για τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας σε καταστάσεις όπως εκείνες που περιγράφει το αιτούν δικαστήριο. Εφόσον η τελευταία διάταξη παρέχει στον δικαιούχο φημι-

σμένου σήματος τη δυνατότητα να εναντιωθεί στη χρησιμοποίηση οποιουδήποτε σημείου που είναι ανάλογο με το σήμα του, δεν απαιτείται να πρόκειται για διακριτικό σημείο. Μπορεί να πρόκειται για οποιοδήποτε άλλο σημείο, όπως ένα διακοσμητικό στοιχείο.

34 Η Fitnessworld προτείνει να δοθεί στο ερώτημα η απάντηση ότι, αν το ενδιαφερόμενο κοινό εκλαμβάνει ένα σημείο μόνον ως διακοσμητικό στοιχείο, σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να προκύψει προσβολή του δικαιώματος επί του σήματος.

35 Η Ολλανδική Κυβέρνηση θεωρεί ότι ακόμη και η διακοσμητική χρήση ενός σημείου μπορεί να αποδυναμώσει ένα φημισμένο σήμα, και ειδικότερα όταν πρόκειται για εικονιστικό σήμα.

36 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου περιορίζεται στον ισχυρισμό ότι το γεγονός ότι ένα σημείο εκλαμβάνεται απλώς και μόνον ως διακοσμητικό στοιχείο δεν ασκεί επιρροή στο ζήτημα αν το σημείο αυτό είναι παρόμοιο με το φημισμένο σήμα.

37 Κατά την Επιτροπή, το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας αφορά την προστασία από τη χρήση ενός σημείου σε τέτοιο βαθμό παρόμοιου με το φημισμένο σήμα ώστε από τη χρήση αυτή να υπάρχει κίνδυνος να αποδυναμωθεί το πιο πάνω σήμα ή να θιγεί η φήμη του. Στην πραγματικότητα, είναι δύσκολο να δει κανείς ότι ένα σημείο που έχει τέτοια ομοιότητα με ένα φημισμένο σήμα μπορεί να θεωρηθεί απλώς και μόνον διακοσμητικό στοιχείο. Αντιστρόφως, εξ ορισμού ένα απλώς και μόνον διακοσμητικό στοιχείο δεν μπορεί να είναι παρόμοιο, υπό την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, με ένα φημισμένο σήμα.

Απάντηση του Δικαστηρίου

38 Από την απάντηση που δόθηκε στο στοιχείο α' του δευτέρου ερωτήματος προκύπτει ότι μια από τις προϋποθέσεις της προστασίας που παρέχεται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας είναι ότι ο βαθμός ομοιότητας μεταξύ του φημισμένου σήματος και του σημείου έχει ως αποτέλεσμα ότι το ενδιαφερόμενο κοινό συνδέει το σημείο με το σήμα.

39 Αυτό καθ' εαυτό το γεγονός ότι το ενδιαφερόμενο κοινό εκλαμβάνει ένα σημείο ως διακοσμητικό στοιχείο δεν εμποδίζει την προστασία που παρέχεται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, όταν ο βαθμός ομοιότητας είναι παρά ταύτα τέτοιος ώστε το ενδιαφερόμενο κοινό να συνδέει το σημείο με το σήμα.

40 Αντιθέτως, όταν, σύμφωνα με πραγματική εκτίμηση του εθνικού δικαστηρίου, το ενδιαφερόμενο κοινό εκλαμβάνει το σημείο μόνον ως διακοσμητικό στοιχείο, το κοινό αυτό εξ ορισμού δεν συνδέει το σημείο με ένα καταχωρισμένο σήμα. Τούτο συνεπάγεται ότι ο βαθμός ομοιότητας μεταξύ του σημείου και του σήματος δεν είναι αρκετός για να γίνει τέτοιος σύνδεσμος.

41 Κατά συνέπεια, στο στοιχείο β' του δευτέρου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι αυτό καθ' εαυτό το γεγονός ότι το ενδιαφερόμενο κοινό εκλαμβάνει ένα σημείο ως διακοσμητικό στοιχείο δεν εμποδίζει την προστασία που παρέχεται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, όταν ο βαθμός ομοιότητας είναι παρά ταύτα τέτοιος ώστε το κοινό αυτό να συνδέει το σημείο με το σήμα. Αντιθέτως, όταν, σύμφωνα με πραγματική εκτίμηση του εθνικού δικαστηρίου, το ενδιαφερόμενο κοινό εκλαμβάνει το σημείο μόνον ως διακοσμητικό στοιχείο, το κοινό αυτό εξ ορισμού δεν συνδέει το σημείο με ένα καταχωρισμένο σήμα, οπότε δεν πληρούται μια από τις προϋποθέσεις της προστασίας που παρέχεται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

42 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ολλανδική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή, που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2001 το Hoge Raad der Nederlanden, αποφαίνεται:

1) Ένα κράτος μέλος, όταν ασκεί τη δυνατότητα επιλογής που παρέχεται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, οφείλει να παράσχει την περί ης πρόκειται ειδική προστασία σε περίπτωση χρησιμοποιήσεως από τρίτον μεταγενέστερου σήματος ή σημείου, που είναι πανομοιότυπο ή παρόμοιο με το καταχωρισμένο φημισμένο σήμα, τόσο για μη παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες όσο και για προϊόντα ή υπηρεσίες που είναι πανομοιότυπα ή παρόμοια με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που καλύπτει το καταχωρισμένο σήμα.

2) Η προστασία που παρέχεται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 89/104 δεν εξαρτάται από τη διαπίστωση τέτοιου βαθμού ομοιότητας μεταξύ του φημισμένου σήματος και του σημείου ώστε να υφίσταται κίνδυνος συγχύσεώς τους από το ενδιαφερόμενο κοινό. Είναι αρκετό ο βαθμός ομοιότητας μεταξύ του φημισμένου σήματος και του σημείου να έχει ως αποτέλεσμα το ενδιαφερόμενο κοινό να συνδέσει το σημείο με το σήμα.

3) Αυτό καθ' εαυτό το γεγονός ότι το ενδιαφερόμενο κοινό εκλαμβάνει ένα σημείο ως διακοσμητικό στοιχείο δεν εμποδίζει την προστασία που παρέχεται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 89/104, όταν ο βαθμός ομοιότητας είναι παρά ταύτα τέτοιος ώστε το κοινό αυτό να συνδέει το σημείο με το σήμα. Αντιθέτως, όταν, σύμφωνα με πραγματική εκτίμηση του εθνικού δικαστηρίου, το ενδιαφερόμενο κοινό εκλαμβάνει το σημείο μόνον ως διακοσμητικό στοιχείο, το κοινό αυτό εξ ορισμού δεν συνδέει το σημείο με ένα καταχωρισμένο σήμα, οπότε δεν πληρούται μια από τις προϋποθέσεις της προστασίας που παρέχεται από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 89/104.

Puissochet Gulmann Macken

Colneric Cunha Rodrigues

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 23 Οκτωβρίου 2003.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

R. Grass Β. Σκουρής